

IFJÚSÁG ÉS RÁDIÓ

A MŰSORSZÓRÓ RÁDIÓ még fiatalabb, mint az ifjúság, mindössze tizenöt éves. E másfél évtized azonban már elég volt ahhoz, hogy az ifjúság leghatásosabb lelki alakítója legyen. A rádió rövid élete alatt a legközvetlenebb és legtöbb eredményt biztosító népirányító eszközzé nőtte ki magát, az államvezetés mindennapi szerszáma lett, politikai rendszerek előszeretettel használt szócsöve. A különböző európai politikai rendszerek elsősorban a rádió útján akarják népeik lelkét tartósan megnyerni; e megnyerésben pedig nem annyira a már kialakult gondolkozású idősebb nemzedékkel törődnek, hanem az uralmukat meghosszabbító, jövőjüket biztosító ifjúsággal. Ez a magyarázata annak, hogy az európai rádióműsorok annyira tele vannak az ifjúságnak szóló propagandaszámokkal, annyi helyet adnak ifjúsági szereplőknek, oly aránytalanul sokat foglalkoznak az ifjúság minden irányú érvényesülésének kérdéseivel. Hozzátehetjük, hogy az új politikai rendszereknek ez az idősebbek felé való bizalmatlansága, a fiatalok felé mutatott bizalma az oka az egymás mellett élő nemzedékek annyira megrosszabbodott, úgy kiéleződött viszonyának is. Parancsuralmi országokban a rádió gyakran egyenesen hízeleg az ifjúságnak. Valami furcsa tragikum van abban, hogy az emberi haladás e legfrissebb hajtása a diktatúrák kezében az ifjú emberi lélek egyéniségnyirbáló eszköze lett; nyájember-alakító tényező és így lényegében minden ifjúságtömjénezés mellett is ifjúságellenes, hiszen az ifjúság az egyéniség, a személyiség szabad kibontakozásának természetadta kora. Szerencsére nem minden országban ilyen az ifjúság és a rádió kapcsolata, noha a példák általában csillogóak és ragadósak, más csomagolásban az úgynevezett demokratikus országokban is kövételre találnak.

Egyetlen országnak sincs arról statisztikája, hogy az ifjúság milyen arányban vesz részt a rádióhallgatásban. Az előfizetők nem az ifjúságból kerülnek ki, a fiatalság csak mint családtag szerepel. Olyan országokban azonban, ahol a rádióhallgatóknak kiterjedt szervezeteik vannak, ahol rádiókörök alakultak a rendszeres rádióhallgatásra és műsorigények érvényesítésére, már következtetni lehet. A következtetés az ifjúságnál is az általános európai rádiószabályt adja: az északi országokban az ifjúság is lelkesebb rádióhallgató, mint a déliekben; germán és szláv országok ifjúsága rádiókedvelőbb a latin országokénál; a város rádiósabb a falunál, az iparos a földművesnél.

Míg nálunk — nem ugyan a rádióban, hanem általában a közéletben — ifjúsági kérdésen csaknem kizárólag az értelmiségi ifjúság, ezen belül is a diplomás ifjúság dolgait értik, a külföldi rádióműsorok elsősorban a földműves- és munkásifjúságot tartják fontosnak. A politikai rendszert biztosító ifjúsági nevelő műsorszámokon túl csaknem minden igyekezet a földműves- és munkásfiatalságnak szól. A német rádió közép- vagy főiskolai tanulmányi versenyekről nem emlékezik meg soha, de az iparosifjúság birodalomszerte rendezett foglalkozási versenyéről mindig a legnagyobb részletességgel. Ugyanilyen módon ad számot a mindkét nembeli földművesifjúság mindenféle életjelenségéről, noha a mezőgazdasági foglalkozású rádióelőfizetők arányszáma ott is csekély, sokáig makacsul 8% volt s csak a nagy nemzetiszocialista rádiópropaganda vitte a népvevővel valamelyest feljebb (nálunk a mezőgazdasági foglalkozásúak mindössze 6 2%-kal szerepelnek a rádióelőfizetők között!). A német rádió nem ismer ifjúsági kasztokat, a „Burschenschaft“-romantikának alig-alig ad helyet; annál többet szerepelnek a munkaszolgálatos osztagok helyszíni közvetítés alakjában, mindig dallal és zenével, tréfákkal. A „diák“ mint az ifjúság megtettesítője nem kap műsorszámot a németeknél, a „Student“-ről és intézményeiről, még a jólétekről is, hallgatnak. A „Werkstudent“ és „Werkstudentin“ már szóhoz jut olykor, de rendszerint csak egyféle ifjúságot ismer a német rádiózás: a Hitler-ifjakat meg a német leányszövetség tagjait, vagyis a két nem nemzetiszocialista ifjúsági szervezeteit. Ezek ének, zene, rádiójáték, irodalom, képzőművészet, műszak és sport tekintetében rendkívül tág műsorteret kapnak állandó szereplési lehetőségekkel; immár külön íróik, zeneszerzőik és előadóművészeik is vannak. Az írók, alkotóművészek, előadóművészek utánpótlásának ez ma az általános német útja, a Hitler-ifjúság és a leányszövetség megfelelő osztályaiban való feltűnés; nyilvánosságot a rádió ad a legjobbaknak. Rendkívül érdekes és merőben újszerű a birodalmi véderőnek, a Reichswehnek, ifjúsági szervezatként való rádiószerepeltetése; a katonaság a nemzet virága és a férfiu fiatalság teljessége, ezért a rádióműsorokban sűrűn szerepel együtt a Hitler-ifjúsággal. Ilyenkor a fiatal katonák bajtársi együttesben beszélgetnek, dalolnak és muzsikálnak a Hitler-ifjakkal. Az ifjak kérdezősködéseire sohasem a tisztek, hanem az alig egy-két évvel idősebb közkatonák, legfeljebb fiatal tisztések felelnek. Az igen jól megcsinált, lebilincselően érdekes pályaválasztási tanácsadóknak mindig a termelő foglalkozásokat ajánlják az ifjúságnak, a hivatalnoki pályákat harmad- negyedrangúnak tüntetik fel. A földműves, a mesterember, a munkás az igazi nemzeti érték, övéké elsősorban a megbecsülés és az államfenntartói érdem. Rendkívül sok időt szentel a német rádió a sportnak. Az ifjúsági szervezetek sportolása kiemelkedő gondja minden műsorszervezésnek; a különböző birodalmi sportjelvények megszerzése mint ifjúsági feladat úgyszólván minden nap műsorra kerül. Egyébként az egész német rádió a vidám, gondtalan ifjúság jegyében működik; mindjobban kiküszöbölik a mélyebben elgondolkoztató, az amúgy is tépelődő német lelket terhelő komoly és nehéz műsorszámokat. Legújabbán a rádiódrámák, a hangjátékok

számát is annyira csökkentették, hogy egy-egy rádióállomás mindössze kettőt adhat belőlük havonta. Helyükbe dalos-zenés vidám esteket tesznek. A kifejezetten ifjúsági műsorszámok közül sok a németeknél a népgondozási és műszaki jellegű.

A weimari Németország szociáldemokrata világa nagyon sokra értékelte az „iskolai rádió“ című műsorszámot, mely mindig az iskolai idő alatt adott igen ügyes oktató előadásokat, helyszíni közvetítéseket. Még külön műfaja is kialakult az úgynevezett oktatójáték (Lehrspiel) formájában. A nemzetiszocialista rádió az iskolai rádiót elejtette, a Hitler-ifjak és a leányszövetség műsorszámai mindig délután és a koraesti órákban vannak, midőn az ifjúság a Heim-ekben tartózkodik. Annál élénkebb és fejlettebb az iskolai rádió azokban az országokban, hol a szociáldemokratáknak erős szavuk van, így elsősorban a skandináv államokban és Csehszlovákiában. A csehszlovák rádió arányosan megosztja ifjúsági műsorszámait a különböző nemzetiségek között, az elemi és középiskolai tanulóknak három különbözőfokú iskolai rádiót is tart mindig a tanulási idő tartama alatt; egyformán gondja van a földműves-, munkás- és értelmiségi ifjúságra. Minthogy azonban a külön „munkás rádióműsor“ meglehetősen nagy időt kap s a munkásrádió összeállítói szerfelett bőven foglalkoznak a munkásifjúsággal, egészben véve túlnyomóan a munkásfiatalságnak szóló műsorszámokat kapja a hallgatóság. Ezek a műsorszámok társadalompolitikai, közgazdasági és politikai jellegűek, legújabbán sűrűn szerepelnek a honvédelem ifjúságot illető ügyei is. Sokat törődnek a munkanélküli ifjúság rádióbeli gondozásával, ez a műsorszám a dán rádióban is gyakori. A dán rádió külön hírszolgálatot tart majdnem mindennap az ifjúságnak. Nálunk a közvéleményt alig érdekli a tanonckérdés; a német, csehszlovák, svájci rádióban nem múlhat el hét ilyenirányú műsorszámok nélkül, természetesen kézművesdalokkal és vidám történetekkel tarkítva. Az egész európai rádiózásban egyedülállók azok az ifjúsági vitaesték, amelyeket a dán egyetemek és főiskolák hallgatói rendeznek korunk állam- és társadalomvezetési kérdéseiről. Az ilyen vitaesteket az egyetemekről, illetőleg főiskolákról közvetítik és különös érdekességük, hogy résztvesznek rajtuk a miniszterek, egyetemi tanárok s az ifjúság által meghívott szakemberek is. Jellemző e vitaesték népszerűségére, hogy bár 2—3 óra hosszáig eltartanak, a rádió közönség szívesen hallgatja valamennyit, pedig más hosszú műsorszámot nem tűr el (egész operát például soha nem szabad a rádióban adni). Megemlítésre méltó az is, hogy az ifjúsági műsorszámokon a kormány tagjai közül legsűrűbben a népjóléti miniszter szerepel, csak azután a közoktatási. A miniszterek gyakori szereplése jellemezte a csehszlovák iskolai rádiót is, minden fontosabb kérdésben a szakminiszterek szóltak az ifjúsághoz nemcsak a csehszlovák, hanem a németnyelvű iskolai rádióban is. (Az új honvédelmi törvényjavaslatok alkalmából például szinte rendszeresek voltak Machnik honvédelmi miniszter ifjúsági előadásai.) Az állami ünnepeken Benes elnök szólt a fiatalsághoz, ezt Masaryk is mindig megtette.

Korábban a f r a n c i a állami rádióhálózat (a P. T. T. állomások

sora) csak irodalmi és művészeti jellegű ifjúsági órákat adott. Az idei évvel Párizsból központilag irányított ifjúsági műsorszámokat is kezdtek (Radio éducative [enseignement secondaire] mindennap 9 óra 30 perckor; Emission post-scolaire 19 órakor); érdekes, hogy a 19 órakor adott ifjúsági továbbképző műsor túlnyomó többségében közgazdasági tartalmú. Az ifjúság elhelyezkedési és érvényesülési lehetőségeivel a francia rádióműsorok egyáltalában nem foglalkoznak, mindezt elintézi maga az élet. Általában az ifjúságot nem emelik ki, az ifjúsági műsorokat nem hangsúlyozzák a franciák; hiányzanak náluk az ilyenfajta német típusú műsorszámok: «ifjú művészek először a mikrofon előtt», „fiatalok rádiószínpadá. . (ez nálunk a volt bécsi Jugendbühne mása), „ifjú tehetségek a drámaírásban“, stb. A francia rádió elsősorban művészeti, másodsorban hírszolgálati intézmény, nem uralmon levő vagy uralomra törekvő politikai rendszerek lélekformáló szócsöve. Ezért az ifjúság meghódítására, az ifjúság előtt való népszerűség megszerzésére nem is törekszik benne senki. Katonai előkészítésről szó sincs benne soha. A belső hódítás lelkisége, amely oly jellemző más rádiókra, a franciából hiányzik; aminthogy nincs a műsorban semmi nyoma az ifjúság osztálykülönbségeinek, a nem ifjúsági nemzettagok ellen küzdő benső forradalmiságnak. Egy szóval: az „ifjúság“ nem kérdés és nem feladat a francia rádióműsorokban.

Az angol rádió kimerítő sorozatokban foglalkozik a közélet fontos kérdéseivel. Ha valamely kérdés csoportra kerül, lelkiismeretesen és lehető szólásszabadsággal megtárgyalják. A „Youth“, az „ifjúság“ az elmúlt esztendőben kapta meg ezt a kimerítő és sokoldalú megvitatást. Az igen alapos délelőtti és délutáni iskolai rádió tervét már egy évvel előbb elkészítik, sőt nyomtatásban ki is adják. Nagyjában a középiskolák anyagát dolgozza fel ez az angol iskolai rádió, mégpedig egyes prózai előadások között rendszeres közzenével; szerdán 2-től 4-ig ifjúsági hangversenyt ad. Mint az iskolai rádióknál szokásos, külön központi tanács intézi a műsorok ügyeit és a rádióknak külön körzeti iskolarádiós tisztviselői vannak, akik a tanítók és tanárok rendszeres látogatásával minden szükséges útbaigazítást megadnak. Az iskolai rádió ilyenformán a rendszeres elemi és középiskolai oktatás kiegészítő része, amelyet beleillesztenek az előre elkészített tanmenetbe. Tisztán szórakoztató jellegű ifjúsági műsorszám, amelyben az idősebb nemzedéknek is sok öröme telik, az angol diákdalok gyakori éneklése. A brit világbirodalom ifjúságának olyan átfogó rádióműsorral ellátása, aminő a német rádióban mindennapos a külföldi német fiatalság számára, az angol rádióban még nem alakult ki.

A lengyel rádió, amely igen jelentékeny erőfeszítéseket tesz a földművelőkesség rádiózásnak való megnyerésére, elsősorban a földművesifjúsággal foglalkozik, csak azután jön a diák. „A falusi ifjúságnak“ című állandó lengyel műsorszám igen ügyes, mindig zenével tarkított összeállítás. Tavasszal rendszeres az „érettségizőknek“ szánt műsorszám-sorozat. Minden délelőtt 11 óra után iskolai rádió van, jó hangversennyel. Gyakoriak a külön ifjúsági szimfonikus hangversenyek is.

Az olaszoknál az erőteljesebb ifjúsági műsort az egyetemek és főiskolák fasiszta-diákszövetségének helyi alakulatai adják. Művészi és írói hajlandóságú diákok szerepelnek ezeken, igen jó műsoridőben. Az iskolai rádió itt is eléggé bő keretben működik.

Hatalmas arányú a szovjet ifjúsági rádiózása, melyben természetesen a politikai nevelés áll első helyen. Sok az ifjúság köréből való művészi szereplő is.

Az ELŐBBIEKBEN bőven volt szó az iskolai rádióról, amely ma már túl van fénykorán. Keretei alig fejlődnek többé, új lehetőségei nincsenek. A helyszíni közvetítéses, hangjátékos és dalos-zenés műsor-számok valóban alkalmasak arra, hogy a rendes iskolai tanításba beleillesztve, értékesen hassanak a tanulókra. Az egyszerű ismeretközlő előadások azonban sem érnek többet, mint a tanító vagy tanár tanítása, amelynek szemléltető részét a csak fülnek szóló rádió nem tudja megadni. A rádió a nagy tömegekhez szól. E tömegek értelmi színvonala nem magasabb a középiskola alsó vagy mondjuk középső osztályaiba járó átlagos tanulóénál. Az általános rádióelőadások tehát a szórakoztatva tanítás könnyedebb szempontjait kell hogy kövessék, ha hallgatóságot akarnak; így pedig az ifjúságnak is jól érthetők, sőt szívesebben fogadottak, mint az iskolai hangú, tankönyv-stílusú ifjúsági előadások. Számos rádióműsor-szakember ezért azon a nézeten van, hogy az általános érdekű, valóban rádiószerű előadás egyaránt szól az ifjúságnak és idősebbeknek, nagyon hangsúlyozni valamely oktató előadás ifjúsági jellegét magának az ifjúsági szempontnak sem hasznos. Sokkal több szükség van az ifjúság életével foglalkozó műsorszámokra, amelyekből tanácstalan fiatalok valóban eligazítást nyerhetnek, amelyekből valóban tanulnak. A filmközvetítéses televíziós előadások természetesen más elbírálás alá esnek s az iskolai rádió jövőjét mutatják.

A rádió mint kultúrintézmény csak az egyetemes nemzeté lehet, nem pedig csupán a városiaké, csupán az értelmiségé, vagy ami a legnagyobb baj, csak a túlon túl művelteké. Ezért minden ország a lehető legnagyobb erővel szorgalmazza a földműves-, kisiparos- és munkáslakosságnak a rádiózásba való lehető legteljesebb bevonását. Tetszetős és érdeklődést keltő műsorszámokkal meg kell nyerni a még nem rádiós néprétegek ifjúságát, hogy a rádiózás életszükségletévé váljon, mire felnő. Nemcsak a diák a jövő nemzet, hanem a tanonc, a fiatal iparossegéd, az ifjú munkás és az ifjú földműves is. A rádiótelítettséget csak az egyetemes nemzeti társadalom egyensúlyozott kiszolgálása érheti el, nem is szólva arról, hogy a különböző származású és foglalkozástípusú ifjúság egymás életét így jobban megismeri és jobban értékeli.

Az ifjúság nemzeti megtartása szempontjából mind nagyobb fontosságra jutnak a rövidhullámú műsorok, amelyek irányított sugárzással adják a hazai műveltséget, művészetet más világrészekbe származott honfitársaknak. A messzi idegenben született ifjúság eddig rendszerint az óhaza ismerete és hatásai nélkül nőtt fel, teljesen az új haza nyelvében és kultúrájában. A rövidhullámú műsor mindennapos nyelvi,

érzelmi és művészeti, sőt hírszolgálati kapcsolatot teremtett az idegenben élő honfitársakkal, ifjúsági műsorszámait már kisdedovós kortól kezdve gondozzák gyermekeiket. Az elszármazottak ifjúsága így benne él az óhazai ifjúságban, megismeri annak minden szokását, baját és örömét. E szempontból az olasz, de különösen a német rövidhullámú műsorok adnak kitűnő példákat.

KILIÁN ZOLTÁN